

פרשת עקב

עשרת הדברים

סיום הרחבת שתי הדברות הראשונות

הדבר השני:

לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל-פָּנָי: לֹא-תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל | כָּל-תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם | מַמְעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם | מִתַּחַת לָאָרֶץ: לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲנִי קָדוֹךְ עֹן אֲבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-שְׁלֹשִׁים וְעַל-רִבְעִים לְשָׁנָאִי: וְעָשִׂה חֶסֶד לְאֱלֹפִים לְאֵהָבִי וּלְשֹׂמְרֵי (מצוותו) מִצְוָתִי:

הרחבת הדבר: מפרשת כי יביאך ... אל הארץ (אותה קראנו בפרשה הקודמת) ועד סוף פרשת ויהיה אם שמוע הנקראת בפרשתנו

בסיום, מבטיח להם משה כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזו ... עניין שמירת המצוות בארץ ישראל חוזר על עצמו כמה פעמים סביב עניין הרחבת עשרת הדברות:

לאחר עשרת הדברות לפני קריאת שמע: ... וְאֶדְבַּרְהָ אֵלֶיךָ אֵת כָּל-הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים ... וְעָשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: ... בְּכָל-תְּהִלָּתָהּ אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תִּלְכוּ ... וְהִאֲרַכְתֶּם יָמִים בָּאָרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּ: וְזֹאת הַמִּצְוָה ... לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ ... וְשִׁמְרַת לַעֲשׂוֹת ... כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אָרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

לאחר קריאת שמע, בתוך הרחבת הדבר הראשון: וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְיָ לְמַעַן יִיטֵב לְךָ וְיָבֹאֶת וְיִרְשָׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם:

לאחר פרשת 'ויהיה אם שמוע' החותמת את הרחבת הדיבר השני: כִּי אִם-שָׁמַרְתָּ תִּשְׁמְרוּן אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת ... וְהוֹרִישׁ יְיָ אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם ... כָּל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כָּף-רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה ...:

בפרשה הבאה עוברים להרחבת שאר הדברות (מפרשת ראה עד פרשת כי תבא). על כך נרחיב א"ה בשבוע הבא.

כפי שהקדמתי בעלונים הקודמים, דברי משה לאחר עשרת הדברות שבספר משנה תורה, הם הרחבה של כל עשרת הדברות, וכן מצוות ששרשן בעשרת הדברות.

הרחבת הדבר הראשון מתחילה בפרשת שמע ישראל. הרחבת הדיבר השני היא מפרשת 'כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ וכו' (שבסוף פרשת ואתחנן) עד סוף פרשת 'ויהיה אם שמוע'.

הפרשה מתחילה ויהיה עקב תשמעון וכו'. ואח"כ אזהרה על עבודה זרה. בפרשה שאחריה מרחיב יותר על עניין הריחוק מהוגים ומעבודת אלילים. מספר פעמים מזהיר כאן משה על עניין הריחוק מהאלילים.

לאחר מכן מספר משה על חטא העגל.

אח"כ באה פרשת היראה.

הדברים הללו ודאי שייכים ללא יהיה לך.

בסיום, באה פרשת ויהיה אם שמוע אותה אנו קוראים בקריאת שמע. גם בפרשה זו באה אזהרה על עבודת אלילים. הפרשה מסתיימת ב'למען ירבו ימיכם ... על הארץ'.

כאן מסתיימת הרחבת הדבר השני. שתי הדברות הראשונות הן היסוד של כל התורה כולה.

כחי ועצם ידי

וְזָכַרְתָּ אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הִנִּיתָ לְךָ כָּח לַעֲשׂוֹת חֵיל ...

הבעיה היא 'זרם לבבך ושכחת. ... ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה'. אין חסרון בכך שתדע שיש לך כח, החסרון הוא מה שאינך זוכר שה' נותן לך את הכח. לעתים, מתוך דבקות בפשט מסויים מוטעה, יש שבאמת שוכחים את ה' רח"ל (בעת הנסים הגדולים שארעו במלחמה האחרונה, כבר שמענו מי שהתבטא במילים של כפירה ממש 'העגל הציוני עושה להם מופתים'. הוא המאמין שאת כוחם קבלו מכח אחר, ולא מהקב"ה).

טעות נוספת הנמצאת דווקא בחוגים בהם נשמעת פעם אחר פעם הטעות הנזכרת: לא אחת אנו שומעים על נס שארע בזמן בו למדו תורה, ואז עומד דרשן פלוני ואומר "בזכות התורה שלמדנו...". האם התורה מתירה לנו לומר כן?

טעות נפוצה קיימת בצבור שלנו בעניין כוחי ועצם ידי. מילים אלו משמשות כ"קוד" לדברים מסויימים, ופעמים רבות אנו שומעים דרשנים שונים המשתמשים בעניין זה כדי להוכיח עניין מסויים. לפעמים לא שמים לב מה באמת כתוב בתורה הקדושה, וכך לפעמים נוצרת אצל רבים הבנה לא נכונה של הפסוקים.

אם נעיין היטב נשים לב מה באמת כתוב כאן: הַשִּׁמּוֹר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְבִלְתִּי שְׁמֹר מִצְוֹתָיו ...: התורה מזהירה לא לשכוח את ה'. וכיצד זה עלול לקרות?

פֶּן-הֵאָכַל וְשִׁבַּעְתָּ וּבָתִּים טָבִים תִּבְנֶה וְיִשְׁבַּת: וּבִקְרָתְךָ וּצְאָנְךָ יִרְבּוּ וְיִכְסֹף וְזָהָב יִרְבֶּה-לְךָ וְכָל אֲשֶׁר-לְךָ יִרְבֶּה: וְרָם לִבְבְּךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ ... וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבְךָ כָּחִי וְעָצָם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת-הַחֵיל הַזֶּה: מתוך השפע שיהיה לך, תחשוב 'כחי ועצם ידי וכו'. על מזהירה התורה. אלא מה כן צריך לזכור?

וְיִשְׂרָאֵל לְבָבָהּ... כִּי בְרַשְׁעָתָא | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יִי אֱלֹהֵיךְ מִזְהִירָם מִפְּנֵיךְ
וְלִמְעַן הָקִים אֶת-הַדֶּבֶר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם... וַיַּדְעָה כִּי לֹא
בְּצַדִּיקְתָּךְ...:

בפרשתנו נראה שלא. והפסוקים הללו כתובים מעט אחרי אותם פסוקים של "כוחי ועצם ידי".
התורה מזהירה: אל-תאמר בלבבך בהנך יי אלהיך אתם | מלפניך
לאמר בצדקתי הביאתי יי לרשת את-הארץ הזאת ... לא בצדקתך

השלמה לעלון פרשת ואתחנן

תודה רבה על ההערה.

אביא כאן דוגמא הנמצאת דווקא בטעמי המקרא: המילים וְיִשְׂרָאֵל לְבָבָהּ... כִּי בְרַשְׁעָתָא | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יִי אֱלֹהֵיךְ מִזְהִירָם מִפְּנֵיךְ וְלִמְעַן הָקִים אֶת-הַדֶּבֶר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם... וַיַּדְעָה כִּי לֹא בְּצַדִּיקְתָּךְ...
ומה צריכה להיות קמוצה. הטעם שנקודה בסגול, כדי לרמוז על קול פעיית הצאן. ואכן, בקהלות אשכנז ואושטרייך נוהגים שהמפטיר בפרשת זכור, כשקורא תיבה זו, מחקה בקולו את קול פעיית הצאן.

הערה מאת ידידי שכן קרוב הרב שלמה אביב שליט"א:

במש"כ: "יתכן כי מה שמשה רבנו משתמש כאן במילה ויתעבר, הוא כדי להשוותו למה שאמר קודם אעברה נא. כיוצ"ב מצינו בכמה מקומות, כמו למשל שלח העז, כשמדבר על בהמות, וכן עוד כיוצ"ב, ע"כ.
הדברים מפורשים בדברי רבינו האבן עזרא בפרשת בראשית עה"פ 'והנחש היה ערום', וז"ל בתר"ד: "ואל תתמה בעבור היות 'ערום' אחר 'ערומים' והם שני טעמים, כי באלה בצחות הלשון כמו בלחי החמור חמור חמרתיים" וכו. 'וחשוב לפרסם דבריו הקדושים.

שבח ארץ ישראל

שהביא כדוגמא לכך את תקופת האמנציפציה. כל מי שמנסה לברר קצת, מגיע מיד לידיעה כי באותה תקופה היה המצב הרוחני בקהלות שונות בשפל המדרגה. יתכן כי המצב הגשמי הוסיף לכך, אך הקלקול - כל מקום לפי המצב שלו - התחיל הרבה קודם.

דבר בעתו מה טוב.

אביא כאן ממה שכתבתי לפני כשנה בעלון פרשת עקב.

בפרשות אותן אנו קוראים בשבתות אלו, מדובר הרבה על שבח ארץ ישראל, אם כשכר על קיום המצוות, ואם כהבטחה שהבטיח הקב"ה לתת לעם הנבחר את הארץ הנבחרת, כדי שיקימו בה את המצוות. בתקופה זו מקובל לצאת הרבה לטיולים באר"ק, אז נהנים לראות את הנופים הנפלאים של ארצנו הקדושה. זהו הזמן להחדיר בנו ובילדינו ובתלמידינו את ענייני שבח הארץ הקדושה. משום מה, בחוגים מסויימים 'נרתעים' מנושאים אלה. בשנה שעברה קבלתי מכתב מיהודי ת"ח, שהעיר על דברים דומים שכתבתי. במכתבו כתב כי חז"ל דורשים את כל ההבטחות על דברים רוחניים וכו'. ראשית, הדברים הללו אינם נכונים. יש בחז"ל דרשות הדורשות חלק מהעניינים הללו על מעלות רוחניות וכדומה, אך דואי שאין זה הפשט, ודאי שלא על כל השבחים דורשים חז"ל כן. מה הגורם לאותם חוגים לחפש דרשות כאלה דווקא כשמדובר על שבח ארץ ישראל? עמדתו כבר בכמה מקומות על ההסבר לכך. מדובר בבעיה חמורה בעבודת ה', הנמצאת גם אצל אלה אודותם כתבתי לאחרונה, המדברים על ביהמ"ק כמשהו רוחני בלבד.

הקב"ה מבטיח לנו טוב גשמי! התורה מזהירה שזה לא יגרום לנו נזק רוחני. באותם חוגים מסבירים כי ההבטחות הללו הן רק בארץ ישראל בזמן הגאולה, ומדובר במשהו רוחני (לא מובן איך טוב רוחני יגרום לירידה רוחנית...). לאחרונה מתפרסם על ידי מואסי ארץ חמדה מנשר מזעזע הנוטף שנאת ארץ הקדש ומיישביה. באחד מעלוניהם התייחסו לדברים שאמר הרב יהודה אפשטיין למאן דהו 'על הילדה שלך והבימבה נבא הנביא זכריה ... ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחובותיה'. עכ"ל. בעלון של המואסים בארץ חמדה כתבו על כך דברי הבל המוכיחים את רמת ידיעותיהם והבנתם בדברי התורה והנביאים. וכך כתבו אותם רשעים: דברי הנביא לא מדברים על ילדה עם בימבה... גם במדרחוב של ת"א ואפילו באמריקה ובאיראן מתקיימת ה"נבואה". סוף ציטוט (אגב, גם מה שהם הביאו מהמצודות דוד מתקיים בזמננו. נו, גם את זה לא ישיכלו להבין). על מה כן דבר הנביא לפי שיטתם? אולי מלאכים ומלאכיות ישחקו באופנים? ההסבר לתמיהות על אותן קבוצות הוא אחד, רמזתי עליו בכמה מקומות, ואין צורך לחזור על כך.

בשנים האחרונות מופצים מגנטים, מודעות וכרטיסים להפצה, בהם מעוררים על כוונה בקיום מצוות ישיבה בארץ ישראל. ניתן להשיג את הפריטים הללו בכמה מקומות. מהם ילמדו וכן יעשו.

בעיה נוספת הקשורה לעניין: איני יודע האם גם בעבר הרחוק היתה קיימת נטייה לעוות פה ושם את ההיסטוריה. באסכולות מסויימות קיימת איזו מוסכמה שקרית הקובעת כי תמיד כשהיה המצב של עם ישראל טוב מבחינה גשמית היה גרוע מבחינה רוחנית, ותמיד כשהיה רע מבחינה גשמית היה טוב מבחינה רוחנית. זהו שקר גס ועיוות ההיסטוריה. לאורך ההיסטוריה היו זמנים בהם היה טוב משתי הבחינות, והיו זמנים בהם היה רע משתי הבחינות. מבחינתם מוכרח שבכל דור ודור יעמיד לנו הקב"ה רשעים קטנים ש"ידריכו" אותנו ויגרמו לנו לעשות את הטוב. לא מזמן שוחחתי עם יהודי

וה' יתברך יעזרנו ללמוד ולהבין כראוי את כל התורה והנביאים והכתובים ולהכיר בשבח ארץ הקדש

להערות והארות בענייני העלון:

יחזקת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן בקו התורה והמצוה 0773541079 ניתן לתרום (גם הנצחות לע"נ, להצלחת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחבורים'.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב')

עקב: מנחה בחול: 7:25. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:50. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 8:05.

ראה: מנחה בחול: 7:20. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:45. ערבית מוצש"ק: 8:00.

יבנה המקדש: עקב: כהונה: אלישיב לוי: עזראל. השיר: הזיו לך ומי כמכה. מסכת שבת: יא. ראה: כ': יקים ל': חשביהו.